

jaki vitamin ovog kruha „panis vivus et vitalis“ u naše duše, dok boravimo u ovom poremećenom i raskidanom svijetu današnjice.

Thomas PLASSMANN, O. F. M.
The Priest and the Bible. The American Ecclesiastical Review. 1952, str. 422—430. Preveo O. F. CAREV.

PSALMI U MOLITVI SVEĆENIKA

Psalmi sačinjavaju dnevnu molitvu svećenika, molitvu koju on svakog dana u ime Crkve upravlja Bogu za sebe i za sve ljude. I kad govorimo o psalmima u molitvi svećenika imamo u vidu na prvom mjestu ulogu psalama kao nadahnute molitve. Ali su psalmi također i jedna sveto-pisamska knjiga u kojoj Bog govori čovjeku. Dok svećenik moli psalme, on ujedno i sluša glas Božji. Reći ćemo, zato, nešto o jednoj i drugoj ulozi. Najprije o ulozi psalama kao nadahnute molitve.

Sv. Crkva je obavezala svećenika da kroz tjedan dana izmoli cijeli psaltir, svaki dan po jedan dio. Zašto je ona odabrala upravo psaltir da svećenik svakog dana po svojoj dužnosti moli za svoje potrebe, za potrebe sv. Crkve i za potrebe cijeloga svijeta?

Moramo naglasiti da se u svojoj odluci ona nije rukovodila nikakvim ljudskim pobudama, niti je tu odluku donijela jer joj se tako jednostavno svidjelo, a niti slučajno, bez ikakva promišljanja. Bog je sam dao psalmima ulogu nadahnute molitve i time pozvao ljude da ga pomoću njih slave i mole. „Ut bene ab hominibus laudetur Deus, laudavit seipsum Deus“ (Enarr. in Ps. 144, 1, ML 37, 1869) — istakao je već davno sv. Augustin. Iz ove je činjenice već Sinagoga u SZ shvatila da joj je Bog dao u ruke knjigu službene molitve. Psalme je molio Krist. Sjetimo se psalama Halela za vrijeme Zadnje večere i molitve na križu: „Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?“ (Ps. 21, 1) — Molila je psalme Bl. Djevica Marija, molili su ih apostoli i prvi kršćani. Crkva je preuzela od Sinagoge dužnost da slavi Boga za sve ljude i da mu se za njih moli, pa je preuzela i samu molitvu s kojom se Sinagoga služila. Za to je ohrabrio primjer samog Spasitelja, njegove presvete Majke i apostola. To je ona dapače shvatila kao naređenje. Hoćemo li smatrati da je ono Crkvi došlo izravnim putem

Sv. pisma¹⁾ ili putem starozavjetne ili novozavjetne tradicije, to ne mijenja mnogo na stvari: Crkva je shvatila da joj Bog nalaže da službeno moli za sve ljude i da tu dužnost vrši nadahnutom molitvom psalama.

Način kako je ona molila psalme nije uvijek bio isti, ali je molitva psalama postojala u Crkvi do njezinih prvih dana pa sve do danas. Danas je ona vrši preko svojih službenika, svećenika, i preko redovnika.

Nemojmo zato dizati glas protiv Crkve, zašto nam je nametnula taj teret. Ona će nam odgovoriti da nam ga u suštini nije ona nametnula, nego da nam je ona samo protumačila volju Božju. I nama mora biti drago da možemo ispuniti želju i volju Božju.

Prije nego prijedem da govorim kako ćemo što savjesnije odgovoriti ovoj svojoj dužnosti htio bih da shvatimo malo bolje njezinu bit i značenje.

ZNAČENJE SVEĆENIKOVE MOLITVE

Krist je u svom zemaljskom životu molio, to je očito iz svetih evanđelja. Dosta nam je spomenuti tekst sv. Luke: „Et erat pernoctans in oratione Dei“ (6, 12). — Kod svetih otaca naići ćemo na razlog: Krist nije morao moliti za sebe, već nam je dao primjer kako se mi moramo moliti i prositi od Gospodina što nam je potrebno. Ali, nailazimo i na drugi razlog: Krist nije trebao moliti za sebe, već je molio za nas. On je poučavao apostole i svoj vlastiti narod pa je i molio za njih da se okoriste blagodatima njegova propovijedanja i da prihvate milost koju im je Bog nudio njegovim dolaskom.²⁾

1) Već je sv. Pavao pozivao Kološane da pjevaju psalme i da s njima zahvaljuju Bogu: »Pjevajte psalme, hvalospjeve, duhovne pjesme Bogu u svojim srcima sa zahvalnošću« (Kološ. 3, 16).

2) Za svoje sunarodnjake je otvoreno molio na križu: »Oče, oprosti im jer ne znaju što čine« (Luk. 23, 34). — Nećemo valjda, reći da je molio samo tada za njih. On je molio za njih, možemo reći, čitavog života. Molio je za svoje apostole, za svoju tadašnju Crkvu, kako razabiremo iz riječi njegove molitve na Zadnjoj večeri: »Oče sveti! Sačuvaj u svoje ime one koje si mi dao da budu jedno kao mi.« . . . »Ne molim da ih sačuvaš od svijeta, nego da ih sačuvaš od onoga koji je zao.« . . . »Ali ne molim samo za njih, nego i za one koji će na njihovu riječ uzvjerovati u mene, da svi budu jedno, kao što ti, Oče, u meni i ja u tebi, da i oni u nama budu jedno, da vjeruje svijet da si me ti poslao« (Iv. 17, 11; 15; 20-21). — Kako vidimo iz samog teksta, Krist je vodio cjelokupnu brigu o svojoj prvoj Crkvi u svojim molitvama, vodio je naročitu brigu

Bez sumnje, Krist je molio za čitavu svoju Crkvu koja se imala pojaviti kroz stoljeća sve do sudnjeg dana. Ali ipak moramo reći da je on molio na prvom mjestu za onu Crkvu koja je onda bila skupljena oko njega i oko apostola. Ona je tada bila njegova glavna briga i ona je koristila najbolji dio Kristovih molitava. A zašto? Zar i buduća Crkva, zar i mi nemamo pravo biti dionici Kristovih molitava? Bez sumnje! Ali Krist nije tada izravno molio za nas, jer je to bio sebi rezervirao za naše vrijeme. Krist se *dan*s moli izravno za nas, kako nam svjedoči sv. Pavao: „Semper vivens ad interpellandum pro nobis“ (Hebr. 7, 25). — To je munus, jedan od zadataka Krista - Svećenika koji on nije vršio samo za svog života, nego ga eto vrši neprestano.

No kako mi sebi predočujemo da Krist - Svećenik vrši svoj svećenički zadatak i moli za nas? Zar gledamo Krista gdje na koljenima kleči pred prijestoljem Božjim? On je sada u potpunoj slavi, njemu „se klanja svako koljeno na nebu na zemlji i pod zemljom“ (Filip. 2, 10). Nikakav ponizni stav, a pogotovo ne ponižavajući, mi ne možemo pretpostaviti u proslavljenome Kristu. Kako on onda vrši svoj svećenički zadatak, kako se moli za nas? On je sebi stekao svoje *mistično tijelo*, stvorio ga je svojom krvlju da ono radi što bi on morao raditi kao naš svećenik. Moli li tijelo? U njemu moli Krist kao Vječni Svećenik, i to neprestano.³⁾

da apostoli i prvi vjernici upoznaju tko je on (da vjeruje svijet da si me ti poslao), i to ne samo ovaj put, jer je molitva Zadnje večere predstavljala vrhunac onoga za što se Krist molio cijeli život.

- 3) Zato kaže Konstitucija o svetom bogoslužju pod br. 7. da je Krist uvijek prisutan svojoj Crkvi u prikazivanju sv. Mise, u djelovanju sakramenata, u svojoj nadahnutoj riječi, koja se čita u crkvi, i konačno je prisutan »kad se Crkva moli i kad pjeva psalme, jer je on sam obećao: »Gdje su dvojica ili trojica sabrani u moje ime, ondje sam ja među njima« (Mat. 18, 20). »I zato se«, kaže dalje Konstitucija, »služba Božja ima smatrati kao svećenička služba koju vrši Isus Krist Svećenik.« Dakako, u službu Božju spada i službena molitva sv. Crkve, božanski oficij.

To je isto Konstitucija izričito naglasila pod br. 83. Tu ona kaže: »Vrhovni Svećenik Novoga i vječnoga zavjeta, Isus Krist, kad je preuzeo ljudsku narav uveo je u progonstvo ove zemlje onaj hvalospjev koji se u nebeskim stanovima pjeva kroz svu vječnost. On sa sobom spaja čitavu ljudsku zajednicu i pridružuje ju sebi u pjevanju ove božanske pohvalne pjesme«.

»On, naime, i dalje vrši svoju svećeničku službu preko svoje Crkve, koja ne samo prikazivanjem euharistijske žrtve nego i na drugi način, naročito molenjem božanskog oficija, slavi neprestano Gospodina i njemu se moli za spas cijeloga svijeta.«

Vidimo, dakle, da smo mi i u molitvi namjesto Krista, da vršimo i tu službu Krista - Svećenika, ili bolje reći Krist vrši svoju službu Svećenika preko nas. Sv. Crkva nas je zadužila da se molimo za sebe, za nj i za sve ljude, i to neprestano, zadužila nas je da posvetimo Bogu molitvom i pohvalom dan i noć, i to ne samo za sebe nego i za nj i za cijeli svijet. No tko zapravo na taj način posvećuje Bogu svaki dan i svaku noć? Konstitucija pod br. 84. kaže da je to u stvari glas Crkve koja kao Kristova zaručnica diže svoj glas neprestano prema Bogu, ili još bolje reći, kaže ista Konstitucija, to je molitva Krista u zajednici s njegovim tijelom Ocu. — Onda moramo reći da preko nas zapravo Krist posvećuje svome Ocu svaki dan i svaku noć, i da preko nas Krist moli za nas i za sve ljude, one ljude koji danas žive zajedno s nama i koji su pozvani na vječno blaženstvo skupa s nama.

Sada smo u stanju da shvatimo svu važnost i svu neprocjenjivu vrijednost naše službene molitve. I kad smo to shvatili, kad smo shvatili pravu narav i pravu bit naše službene molitve, onda nam neće biti teško odgovoriti na pitanje: Kako mi imamo vršiti tu svoju svećeničku dužnost, kako moramo obavljati svoju službenu molitvu? Odgovor može biti samo jedan: Što dostojnije!

KAKO ĆEMO MOLITI PSALME

Nije mi nakana da govorim o *ličnoj pobožnosti* kako ju je nazvao Pijo XII u svojoj enciklici *Mediator Dei et hominum* a koja predstavlja, prema mišljenju istoga pape, naš lični doprinos svakoj molitvi, pa i onoj zajedničkoj i službenoj. Mislim samo postaviti sebi i vama jedno pitanje: Da li nastojimo da se osposobimo za tu molitvu? Da li je shvaćamo? Da li ona nije i za nas često puta puko izgovaranje riječi bez ikakva smisla? — Nemojte misliti da kanim kудiti molitvu neke priproste redovnice koja ne zna ni dobro izgovarati latinske riječi a kamo li im razumjeti smisao, a s druge strane isticati svoju molitvu koja prodire u pravi nadahnuti smisao psalma i zna što moli. Koliko ja toliko redovnica moramo povjeriti svoju molitvu vodstvu Duha Svetoga, kako nam kaže sv. Pavao: „A jednako nam i Duh pomaže u našoj slabosti. Jer ne znamo što da molimo kao što treba, nego sam Duh se moli za nas neiskazanim uzdisajima. A Onaj koji ispituje srca zna što je težnja Duha, jer

kako hoće zagovara svete“ (Rim. 8, 26—27). — Plod će naše molitve ovisiti o tome koliko je Duh Sveti preuzme na sebe ili sam po sebi ili koliko to mi zaslužimo, naročito svojim poniznim predanjem u njegove ruke, ali također i svojim što većim nastojanjem da nam molitva bude što bolja.

No da li je meni sada dozvoljeno poslužiti se jednostavno načinom moljenja božanskog oficija redovnice? Ako Duh Sveti nadoknađuje obilato i preobilato njezin nedostatak, da li će nadoknaditi i moju nemarnost? „Da sam svećenik“, govorila je sv. Terezija Malog Isusa, „učila bi hebrejski i grčki da uzmognem čitati riječ Božju onako kako se on udostojao nju izraziti ljudskim jezikom“. Zar u ovim riječima ona nije izrazila dužnost svećenika kako ju je ona shvaćala? Zar se svećenik ne mora trsiti da shvati bar ono što moli?

Prigodom izlaska Novog Psaltira vodile su se mnoge žestoke, dapače i žučne rasprave o smislu koji moramo tražiti u psalmima.

Istina je, mi u psalmima moramo tražiti na prvom mjestu molitvu, to je glavna svrha radi koje ih Crkva upotrebljava u liturgiji. No koju molitvu? Onu nadahnutu. A gdje se ona nalazi? Za nas kršćane u duhovnom, tj. tipičnom ili alegoričnom smislu psalama. A kako doći do tog smisla? Da li je moguće shvatiti antitip ako prije nismo shvatili tip? Nije li utopija misliti da smo shvatili pravilno alegorični smisao ako nismo prije dobro upoznali elemente alegorije?

Nadahnuti je pjesnik sam pod uplivom Božjim formulirao svoju molitvu, zahvalu, pohvalu, pouku. On ju je izrazio pjesničkim stilom, pjesničkim slikama, metoforama, pjesničkim usporedbama, pjesničkim izrazima. Mi sve to moramo najprije dobro upoznati da shvatimo pravi smisao njegove nadahnute molitve, zahvale, pohvale ili pouke, da shvatimo koju je i kakvu molitvu njemu za njegove vlastite potrebe Bog stavio u usta, i kad smo pod pjesničkom tvorevinom shvatili pravi smisao njegove nadahnute molitve, zahvale, pohvale ili pouke, treba nastojati da ga usvojimo, i kad smo ga usvojili, onda se izdignuti do tipičnog ili alegoričnog smisla kojim uspoređujemo sliku SZ sa stvarnošću Novoga, jer je svakome jasno da mi danas nećemo više moliti za spas ili oslobođenje izraelskog naroda, nego za sačuvanje i za oslobođenje Kristova stada, ljudi koji se imaju spasiti. No kojim ćemo mislima, kojim osjećajima i čuvstvima to prositi od Gospodina? Nama ih daje psalmista, a daje nam ih jer ih je sam primio od Gospodina. Mi danas nećemo

više zahvaljivati na oslobođenju od egipatskog ropstva ili od babilonskog sužanjstva, nego na Spasiteljevu otkupljenju; nećemo više slaviti Jahweh-ova djela u korist njegova naroda, nego djela utjelovljenoga Boga i prošla i sadašnja u korist i na spas svih ljudi. No kojima ćemo to mislima, kojim osjećajima i čuvstvima činiti? Onima koja nam je Bog objavio preko nadahnutog pjesnika.⁴⁾ A onda, nije u psalmima sve alegorično. Tu se i izravno prorokuje o ekonomiji NZ, tu je dosta toga što vrijedi jednako i za starozavjetnog klanjaoca kao i za novozavjetnog vjernika. Zato ako mislimo postići da se naša molitva uzdigne do vrijednosti i zasluge nadahnute molitve moramo se potruditi da shvatimo tu molitvu onako kako ju je Bog izravno nadahnio starozavjetnom pjesniku, moramo, drugim riječima, proučavati svim silama i svestrano literarni smisao psalama. Mi ne možemo rastaviti jedan smisao od drugoga, a još manje možemo postaviti neku antitezu, oprečnost između njih.

Spasitelj je u zajednici s Duhom Svetim već onda uključio tipični i alegorični smisao u literarnom smislu, već onda je stvarao podesan tip kad je nadahnjivao starozavjetnog psalmistu.

Mi ćemo, stoga, moći doći do ispravnog alegoričnog smisla samo preko valjano shvaćenog literarnog smisla. Drugim putem se izlažemo opasnosti da sami skujemo taj smisao ili, još bolje reći, fantaziramo i svojim fantaziranjima prilijepimo etiketu nadahnutog alegoričnog smisla Sv. pisma.

KAKO RAZUMJETI PSALME

Nije lako razumjeti psalme, nije lako shvatiti upravo onaj smisao koji je nadahnuti pjesnik htio dati svojoj pjesničkoj tvorevini? Bez sumnje! Uzmimo samo u ruke nekoliko komentara i vidjet ćemo da svaki autor tumači psalam na svoj način. Da se oni mogu baš tako lako shvatiti ne bismo imali te pojave. Što možemo! Valja nam se mučiti, i to svojski mučiti ako ćemo ih bar donekle razumjeti. Da imam nekog našeg ili tuđeg komentatora, kojeg bih vam

⁴⁾ Ovaj su nam put zacrtali nadahnuti autori novozavjetnih hvalospjeva, Bl. Djevica Marija, sv. Zaharija i starac Simun. Oni su pjevali o novom spasenju, ali sve pod starozavjetnim slikama oslobođenja od babilonskog sužanjstva, i to istim izrazima a skoro i riječima s kojima su se služili starozavjetni nadahnuti pjesnici, dajući starim slikama i starim izrazima novo značenje.

mogao predložiti, ja bih to učinio. Ali, na žalost, koliko je meni poznato, toga nema. Kod svakoga ćemo naći vrlo korisnih elemenata, ali kod nijednoga nećemo moći dobiti potpuni smisao svih psalama koji bi bio sasvim podesan za molitvu. Valja se truditi da dođemo do svog ličnog i to što boljeg shvaćanja ovih divnih nadahnutih pjesama.

Svojim vlastitim nastojanjem uz korišćenje pomoći, koju nam daju razni komentatori, moramo ići za tim da shvatimo što je nadahnuti pjesnik htio reći sa svojim psalom, moramo, drugim riječima, nastojati da shvatimo koncepciju, zamisao psalma. Kad smo je shvatili kako valja, onda ćemo nastojati da shvatimo pojedine misli koje ju konkretiziraju i način kako su te misli pjesnički prikazane, i tako ćemo onda moći shvatiti cjelokupni psalam bilo kao objavljenu istinu, bilo kao pjesničku tvorevinu. No, naglašavamo, bez ličnog truda nije moguće doći do korisnog shvaćanja psalama.

Reći ćete: „Pa to zahtijeva dosta sposobnosti, dosta vremena i dosta napora!“ Bez sumnje! Ali štogod smo utrošili da shvatimo što bolje psalme i da nam naša molitva postane što razumljivija sve smo to utrošili u samu molitvu i sve će to imati zaslugu molitve. Osim toga, shvaćena će nam molitva postati mnogo draža, mnogo lakša, a uz to će mnogo bolje biti obavljena i imat će mnogo veću zaslugu.

„Vaglia mi il lungo studio“ — pjevao je Dante. Dugo proučavanje bilo je za velikog pjesnika očiti dokaz ljubavi a po tom i preporuka. I naše će dugo proučavanje biti znak ljubavi prema Gospodnjoj molitvi, dokaz naše želje da svoju dužnost obavimo što bolje, i jedna veoma uspješna preporuka kod Gospodina.

Bacimo jedan pogled na današnji svijet. Zaprepašćujemo se pred njegovim vjerskim prilikama. „Kad su ljudi zaspali, dođe njegov neprijatelj pa među pšenicu posija kukolj i otide“ (Mat. 13, 25). Da li naša mlaka molitva nije odgovorna za veliko zlo koje se danas nalazi u svijetu?

DRUGI DIO: PSALMI NADAHNUTO DUHOVNO ŠTIVO

A sada par riječi i o drugoj ulozi psalama u molitvi svećenika.

Sv. pismo nije mrtva knjiga, a ne smije ni biti u životu kršćanina. Riječ je Božja uvijek nešto živo, nešto što neprestano donosi svoj plod.

Već je sv. Pavao govorio: „Sve je Pismo Bogom nadahnuto i korisno za učenje, za dokazivanje, za popravljavanje, za odgoj u pravdi, da bude savršen čovjek Božji, spreman za svako dobro djelo“ (II Tim. 3, 16—17). — U ovom nas tekstu najviše zanima tvrdnja sv. Pavla da je Sv. pismo korisno za odgoj u pravdi. Uzmemo li ove riječi u smislu da je sv. Pavao govorio Timoteju da se on može poslužiti Sv. pismom za odgoj drugoga u pravdi, ili za njegovo vježbanje i porast u svetosti, ili u smislu da je govorio da se on sam pomoću Sv. pisma može odgajati u pravdi, ili vježbati i rasti u svetosti, ova istina ne gubi ništa na svojoj značajnosti. Tu je nepogrešiva riječ Božja koja nam jamči da je Sv. pismo od najveće koristi, a po tome i od najveće važnosti za izgradnju našeg duhovnog života, za porast u milosti i svetosti, za povećanje i umnožavanje naših zasluga za nebo. Božja riječ ne smije ostati mrtvo slovo na papiru, odakle će je uzimati samo biblijski stručnjaci da raspravljaju o njoj u znanstvene svrhe; ne smije biti samo ni neosporivi i presudni tekst na koji će se pozivati dogmatičari da dokažu vjerske istine ili čak i sama Crkva da proglasi neku istinu kao objavljenu. Sv. pismo nije dano od Boga da ostane kod nadahnutih ljudi kojima je Bog progovorio. Nije dano niti da ostane kod sv. Crkve da ga ljubomorno čuva i autoritativno i nepogrešivo tumači. Ono je dano da dođe do svakog čovjeka, da Božja riječ progovori izravno svakom ljudskom srcu, da ga vodi, da ga nadahnjuje.

Čovjek prima rasvjetljenja i nadahnuća Božja kao i Božje poticaje u razmatranju, u čitanju života svetaca i pobožnih i učenih knjiga, jer je svuda Duh Sveti koji se služi raznim sredstvima da progovori ljudskom srcu, ali nigdje kao u Sv. pismu. Tu se Duh Sveti ne služi jezikom ljudi nego progovara svojim vlastitim jezikom, izravno i neposredno rasvjetljuje svojim božanskim svjetlom, svojom božanskom toplinom. On tu ne nadahnjuje čovjeka tuđim primjerom ili tuđim savjetom već on izravno savjetuje, pokazuje put, pozivlje na dobro, na bolje, na savršenije, on sam, Bog, nadahnjuje ljudsko srce i svojim ga božanskim načinom ljupko, blago, skoro nečujno, ali ipak neodoljivo, potiče. Tu nije samo Božja riječ nego je tu također i Božje djelovanje skopčano s tom riječi, tu Bog nastoji izravno djelovati i uplivati na ljudsko srce.

Ovo bi se doduše moglo reći donekle i o čitanju života svetaca i učenih i pobožnih knjiga, ali nikada u istoj mjeri

kao i o čitanju Sv. pisma. Zapravo, životi svetaca, učene i pobožne knjige će uplivati na ljudsko srce utoliko ukoliko se približe po sadržaju i po duhu Božjoj objavljenoj riječi, Sv. pismu. One će nam to više koristiti i to više će djelovati na nas što budu više srodne Sv. pismu. Sv. pismo je pravi original duhovnog nadahnutog štiva, a sve ostalo može biti samo kopija. Nijedan čovjek neće napustiti original za kopiju. Zato je Sv. pismo u ovom smislu nenadoknadivo, upravo kao što su nenadoknadiva sredstva našoj ljudskoj slabosti sv. sakramenti, iako mi možemo zadobiti Božju milost i na drugi način, npr. molitvom.

U ovom je smislu pisac zlatne knjižice „Nasljeduj Krista“ oslanjajući se na nauku sv. Otaca mogao izjednačiti Sv. pismo s presv. Euharistijom (k. IV g. 11 br. 4), jer je u jednom i u drugom izravno djelovanje Božje.

Kod čovjeka je riječ jedan accidens, a ipak je čovjek smatra nečim svojim, nečim ličnim. Pa to ona, u stvari, i jest. Ona je njegova riječ, ona odgovara za nj, ona ga odražuje. U Bogu nema accidens-a, tu je sve supstancijalno, sve je Bog i to integralni Bog, jer kod njega nema dijelova. Što je zato drugo Božja riječ nego sam Bog koji se na svoj vlastiti, nadahnuti, božanski način saopćava, objavljuje čovjeku? U ovom smislu kažemo da Božja riječ nije mrtva riječ, već nešto živo, nešto što diše božanskim životom za čovjeka, živi i djelotvorni Bog na području svojstvenom riječi, tj. u poučavanju, rasvjetljivanju i poticanju čovjeka na dobro, na krepost, na savršeni život.

Psalmi imaju i ovu drugu ulogu. Nemamo vremena da se dulje pozabavimo ovim predmetom, ali ću ipak nešto spomenuti.

Sv. Franjo Saleški tvrdi da je Davidov Psaltir sav posut divnim uzdasima prema Bogu, koji mogu služiti kao izvrsne strelovite molitvice (Filot. II Dio, g. 13). — Mnogi su se sveci služili obilato takvim molitvama uzetim iz psalama.

Sv. Terezija M. I. napisala je na početku svoje autobiografije riječi: „Misericordias Domini in aeternum cantabo!“ Ove su riječi prvog dijela drugog retka ps. 88 (89) mogle najbolje izraziti što je bio njezin svetački život: dar dobrote Božje (misericordias); kome je ona dugovala svoj svetački život: Bogu (Domini); na čiju je slavu imao biti taj život u vremenu i u vječnosti: na čast dobrote božje (in

aeternum cantabo). Mislim da se nije mogla jasnije, jezgrovitije i ujedno potpunije izraziti. Nijedan teolog ne bi bio u stanju da jednom dubljom izrekom okarakterizira odnos između Boga i nekog sveca.

BOŽJA DOBROTA U PSALMIMA

Želio bih naglasiti samo jednu istinu, koju nam Bog eto izravno objavljuje, možemo reći, u svakom retku psaltira, koja je toliko potrebna našoj duši i našem duhovnom životu, a to da je Bog uvijek dobrota i to sama dobrota prema nama.

Uzmimo ps. 49 (50), prvi dio. Bog progovara izravno svome narodu i kaže mu da mu nisu po volji toliko sve njihove žrtve. Što bi onda tražio od njih? Kakav kult? „Immo la Deo laudem et redde Altissimo vota tua!“ (r. 14.) Bog traži da ga njegov narod slavi i da ispuni svoje zavjete prema njemu. Što mislimo da je Bog tražio od svog naroda da ga slavi radi njegove veličine? Nimalo! On traži od svog naroda da mu omogući da ga može obdariti svojim blagodatima i da mu narod može na tome zahvaljivati. To razabiremo iz činjenice da je slava koju Bog traži skopčana s ispunjavanjem zavjeta koji se čine upravo u nevolji kad se zazivlje Božja pomoć. A još je jasnije iz slijedećeg retka u kojemu se kaže: „Invoca me in die tribulationis, liberabo te et glorificabis me“⁵⁾ (r. 15). — Zar u ovoj misli nije sadržan sav plan Božjeg stvaranja? Zašto nas je Bog stvorio? Tražio je nekoga koga će obasuti svojim dobročinstvima; da možemo navijeke slaviti njegovu neizmjernu dobrotu prema nama. Ima li Bog možda bilo kakav drugi plan s nama osim ovoga?

Uzmimo psalme koje je spjevao David kad ga je Saul progonio. Zar se srce tog čovjeka ne diže na jedan zbilja divan način k pouzdanju prema Božjoj dobroti? Zar nije potpuno stalan da će ga Bog uvijek izbaviti i dovesti konačno do cilja, do izraelskog prijestolja, jer je znao da je Bog neizmjerna dobrota koja ne može izdati nikoga tko se u nj uzda? To David pjeva, ali to Bog, u stvari, stavlja pred naše oči, uvjerava nas kakav će biti prema nama.

5) U jednom logičnom rasporedu ovaj bi redak morao doći prije predašnjeg a onda bi misao bila potpuno jasna. Ali, eto, pjesnik je izvrnuo red pa je rekao kasnije ono što je morao reći ranije.

Uzmimo u obzir da se bilo u Davidovim psalmima bilo u onim općenarodnim neprestano govori o Yahweh-ovoj *hesed*, osobitom milosrđu ili osobitoj blagonaklonosti prema Davidu ili prema Izabranom narodu. Tu se ne radi o milosrđu u općem smislu ove riječi, već o posebnoj vezi milosrđa i dobrote koju je Bog želio i htio uspostaviti s Davidom i sa svojim narodom i po kojoj su ovi postali Yahweh-ovi *hasidim*, korisnici te osobite veze dobrote i milosrđa.⁶⁾ Ta je veza uspostavljena na savršen način između Boga i nas kršćana, koji smo pravi narod Božji. Zar nas ta osobita veza s Bogom, izravna i neposredna, neće napuniti najvećom utjehom, najsladim miljem svaki put kad nam je Bog u našoj dnevnoj molitvi stavi pred oči?

Zar nam se ne sviđa dobrota Božja koja pozivlje grešni narod na pokoru da mu se može smilovati?

Zar nas ne zadivljuje dobrota Božja kako je prikazana u ps. 50 (51)? Ona, eto, pripravlja svoje tajanstvene putove kako će Davida i svakog grešnika očistiti potpuno od njegovih grijeha i kako će mu sačuvati njegove ovlaštene položaje kod Boga, kako je sačuvala zemaljske položaje Davidu: „Ne projicias me a facie tua et spiritum sanctum tuum ne auferas a me“ (r. 13), kako si odbacio Saula od lica svoga i oduzeo svoj Duh, koji si mu bio dao kad si ga pomazao za kralja, i on time izgubio izraelsko kraljevsko prijestolje za svoje nasljednike, nego: „Redde mihi laetitiam salutaris tui“, da se mogu radovati da ćeš ti biti vazda moja salus; „et spiritu principali confirma me“, učvrsti u meni svoga Duha, koji ti poklanjaš vladarima i koji im jamči da će uvijek imati vlast u svojim rukama, jer im je ti daješ. Zar se naš duh ne osjeća podignutim kad mu iza grijeha Bog progovara na ovaj način, kad ga vraća u prijašnje prijateljstvo isto kao da se nije ništa dogodilo?

Uzmimo u razmatranje psalme izmirenja između Yahweh-a i naroda koji se netom povratio iz sužanjstva i odmah dolazi pred svoga Boga u Jeruzalemu da ga zamoli za oprostjenje kao što bi pravo raskajani sin najprije molio svoga oca, koga je uvrijedio, da mu oprost. A onda mu se preporučuje da ga uzme ponovno natrag kao svoj Izabrani narod i da mu pomogne u tadašnjim teškim prilikama, u kojima se našao iza povratka u opustošenu zemlju. Zar ne odzva-

⁶⁾ Riječ *hasidim*. Vulgata redovito prevodi *sancti*, tj. oni koji su Bogu na osobiti način posvećeni ili mu na osobiti način pripadaju.

njaju patetično glasovi naroda: „Udijeli nam naš prijašnji položaj, Bože Spasitelju naš, razbij svoju srdžbu protiv nas. Da li ćeš se srditi do vijeka protiv nas? Da li ćeš produljiti svoj gnjev kroz sve naraštaje? Zar nas ti nećeš ponovno oživiti, tj. nanovo uspostaviti kao narod?“ (Deus, tu convertis vivificabis nos)⁷⁾ — „Zar ti tvoj narod neće opet spremati žrtvene gozbe?“ (Et plebs tua laetabitur in te)⁸⁾ — Iza ove usrdne prošnje slijedi dirljiv dijalog između raskajanog naroda i Boga: „Daj da vidimo tvoju blagonaklonost, Yahweh!“ (Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam)⁹⁾ „Pokloni nam stalnost svoje zaštite“ (Et salutare tuum da nobis).¹⁰⁾ Zatim se uvodi govor Božji: „Slušat ćemo smjerno što nam govori naš Bog, Yahweh“ (Audiam quid loquatur in me Dominus, Deus), „eto on predlaže izmirenje svome narodu i svojim šticienicima“ (quoniam loquetur pacem in plebem suam et super sanctos suos).¹¹⁾ — Konačno progovara utaženi Bog: „Nemojte se više nikada povratiti na idolopoklonstvo bezumnika!“ (Ut non convertantur ad stultitiam).¹²⁾ „A stalnost će moje zaštite biti uvijek na dohvat mojim bogobojaznicima“ (veruntamen prope timentes eum salutare ejus) „i ja ću boraviti sveder u svom božanskom veličanstvu u vašoj zemlji“ (ut inhabitet gloria in terra nostra). (ps. 84, 5—10). — Zar se ne bi razveselilo naše srce kad bi iz usta Božjih izravno čulo ovakovo nešto nakon svojih grijeha i zločina? A da li je različit Bog s nama od ovoga kako nam se objavljuje u ovom psalmu? Da li ne vrijede i za nas riječi ps. 102 (103), 10—12: „Nije postupio s nama

7) »Bože, obazri se na nas i oživi nas« nije tačan prevod jer se ono **obazri se na nas** ne nalazi ni u izvorniku ni u prevodima.

8) Radi se o veselju žrtvenih gozbi na kojima je narod uzvisivao moć svoga Boga i hvalio djela koja je učinio u njegovu korist.

9) Misericordia — blagonaklonost ili osobita veza milosrđa između Boga i njegova naroda. Narod moli da ta veza bude opet uspostavljena.

10) Salutare, latinska **salus** kao i izvorna riječ **yeša'** imaju mnogo šire značenje nego li naše spasenje. To je i spasenje i zaštita i prosperitet itd.

11) Sancti su **hasidim**, korisnici Yahweh-ove **hesed**, blagonaklonosti.

12) Stavili smo prevod sv. Jeronima juxta Hebraeos jer odražava doslovno original kakav se nalazi u današnjem MT. LXX su, izgleda, preveli po smislu. Oni imaju: »Et in eos, qui convertuntur ad cor.« **Ad cor** je ovdje adverbijalni akuzativ, pa bi stoga njihov prevod imao glasniti: »(On predlaže izmirenje) onima koji se svim srcem obraćaju (k Yahweh-u)«, tj. koji ni ne pomišljaju na kult krivih bogova, već svim srcem prijanjaju uz svoga Boga.

prema našim grijesima, niti nam je uzvratio prema našim vjerolomstvima. Koliko nebo nadilazi visinom zemlju toliko je njegova blagonaklonost nadjačala nedostojnost njegovih bogobojaznika. Vladao se prema nama kao da su od nas odstranjeni naši zločini koliko je udaljen istok od zapada“.

Bacimo jedan pogled na divni psalam „De Profundis“.

„De profundis“, iz dubina, iz dubokih voda, iz neizrecivih patnja i nevolja u kojima se gušim i propadam radi svojih grijeha, „clamavi ad te, Domine. Domine! Exaudi vocem meam! Fiant aures tuae intendentes in vocem orationis meae!“¹³⁾ Kome ću se obratiti za pomoć? Tebi, koga sam uvrijedio! A za što ću vapiti prema tebi? „Si iniquitates observaveris, Domine, Domine quis sustinebit? Quia apud te propitiatio est etsi terribilis sis!“ Kaznio si nas, pokazao si se strašnim prema nama, ali ipak znamo da ćeš se dati utožiti jer si pun milosrđa i dobrote. I zato: „Sustinui Dominum, sustinuit anima mea. Verbum ejus expectavi, anima mea ad Dominum“, duša moja drži svoj pogled uprt u onoga Yahweh-a koji me je kaznio. On će se i smilovati, i to on jedini. „A vigilia matutina usque ad vigiliam matutinam“ (dan i noć) „expectet Israel Dominum, quia apud Dominum misericordia et multa apud eum redemptio.“ Neka Israel ne sumnja ni najmanje da će mu Yahweh pomoći i da će ga izbaviti, jer on nije zaboravio na svoju milosrdnu vezu prema narodu premda ga je ovaj tako sramotno uvrijedio. — Sagriješili smo protiv tebe. Ad quem ibimus? Zar nam Bog ne kaže u ovom psalmu: „Ja, onaj koga ste vi uvrijedili, ja sam onaj koji vas zove: „Dođi, sinko, nemoj lutati, nemoj očajavati! Ja želim biti opet dobar i samo dobar prema tebi?“ — „Ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus“, od njegovih zločina, ili bolje reći od kazne koju je zaslužio za svoje zločine. — On, milosrdni Bog, izbavit će nas od svih grijeha kojima smo ga uvrijedili, dapače i od svih posljedica naših grijeha. To nam jamči svojom neprevarljivom riječi.

Mogli bismo na dugo i na široko iznijeti skoro cijeli psaltir, jer nam tu sve govori o Božjoj dobroti. Bog hoće da bude dobar prema nama, hoće da izlije svu svoju božansku darežljivost na nas, hoće da ga štujemo kao Boga, ali kao Boga dobrote prema nama. Zar se naše srce neće ganuti kad vidi kako Bog hoće da uspostavi vezu s njim, intimnu vezu

¹³⁾ Donosimo tekst prevoda sv. Jeronima juxta Hebraeos.

najveće dobrote? Zar se to srce usprkos svih svojih slabosti neće nastojati vinuti do neizmjerne dobrostiva Boga, zar neće svim pouzdanjem ići prema njemu?

Ako svećenik shvaća psalme, naći će u njima obilje duhovne okrepe svakog dana. To je zbilja neprocjenjivo blago koje nam je Gospodin poklonio, kao što je neprocjenjivo blago i sve ono drugo što nam se udostojao objaviti. Grehota bi bila, i to velika, kad ne bismo ušli u trag tome blagu, kad bismo ga ostavili neiskorištena, kad bismo ga zemarili.

Naša se, eto, nameće potreba i s ove druge strane da svestrano proučimo psalme i da ih nastojimo što bolje razumjeti.

ZAKLJUČAK

Sa psalmima svećenik dolazi u dodir svakog dana, i to po više puta na dan. Rekao bih da je sv. Crkva njemu stavila u ruke čitavo Sv. pismo da ga proučava, da ga shvati i da se s njim okoristi, a onda da ga može i drugima tumačiti, i druge upućivati u čitanje Sv. pisma i drugima omogućiti da se i oni s njim koriste. Ali, eto, ona mu je dala u ruke psaltir na jedan poseban način, otuda također i dužnost za njega da ga i na jedan poseban način upozna.

o. Ivan ŠTAMBUK

PSALM 99 (100)

Naslov: Pjesma zahvalnica uz glazbala.

Pjesma uz glazbala je liturgijska oznaka koja označuje da su Psalam imali pjevati izabrani hramski pjevači u liturgijskoj uporabi uz pratnju glazbala, kako smo to više puta naglasili. A *Pjesma zahvalnica* označuje vrst Psalma i odnosi se na njegov sadržaj. Prema ovoj oznaci Psalam je spjevan u znak zahvale Jahweh-u za neko veliko dobročinstvo.

Uzmemo li u obzir, da se u 1b — 3 r. govori o proglašenju Jahweh-a kraljem, a da se u 4 — 5 r. ističe Jahweh-ova dobrota i milosrđe; neće biti teško zaključiti, da se radi o proglašenju Jahweh-a kraljem nakon povratka iz Babilonskog sužanjstva prigodom posvećenja ponovno sagrađenog hrama; i da je prema tome Psalam spjevan istom prigodom kojom su spjevani Psalmi 95 (96) i 97 (98).